

Januari nieuwsbrief

Beste leensters, leners en andere belangstellenden,

Een nieuw jaar is begonnen. Wat gaat het ons brengen? Ik wens iedereen, lezer, leenster/lener, vrijwillig(st)er, en belangstellende

een mooi, gezond en inspirerend nieuw (boeken)jaar met wijsheid waar nodig en mogelijk.

En dan eerst even terug naar het voorbije jaar.

De bibliotheek heeft relatief weinig last van alles wat er in de wereld, in Nederland en dichterbij ons heen gebeurt. We 'mogen' deze weken ook 'gewoon' open zijn. Een aantal activiteiten kon echter niet doorgaan of niet opgestart worden, en de lees- en poëziegroepen hebben regelmatig hun bijeenkomsten moeten aanpassen. Maar boeken zijn welkom als mensen op zoek zijn naar het kunnen begrijpen

van zichzelf en de wereld om hen heen; of als ze op zoek zijn naar inspiratie, troost en/of afleiding. Er vervolgens 'iets mee moeten'

bleek voor een aantal recensenten wel lastiger dan voorheen. Er was te veel chaos in binnen- en buitenwereld, en vaak konden ze zich

moeilijker concentreren. Daarom zijn er deze zomer meerdere recensenten gestopt met hun bijdragen, maar er heeft zich al snel een stel

nieuwe vrijwilligers aangediend voor het lezen en bespreken van veelal recente titels. Ook nu

weer ben ik erg blij met iedereen die hierin actief is en is geweest. Recensies blijven een belangrijk deel van de website uitmaken en worden regelmatig gelezen door

derden. Uitgeverijen zijn daarom vaak gul met het ons toesturen van recensie-exemplaren, waarmee wij onze collectie kunnen uitbreiden. Bij deze wil ik alle recensenten van harte bedanken voor hun inzet en bijdrage gedurende het afgelopen

jaar. Dus dank je wel Amber, Ammy, Elizabeth, Hannah, Ine, JamieLee, Janny, Jonna,

Kim, Kimberly, Laura, Lieke, Lies, Lisanne, Marianne, Martine, Merel, Monique, Olaf, Paulien en Vera!

En wat voor de vrouwenbibliotheek heel fijn is: Jonna is weer terug als webmaster. En daarnaast ook weer als steun en toeverlaat voor allerlei andere hulp op de achtergrond. Samen met een nieuwe enthousiaste vrijwilligster, Gianna, is ze

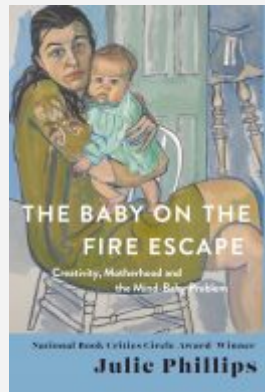
begonnen met het bijhouden en verder bijwerken van de catalogus. Elke maand zullen ze dat op een zaterdag in de bibliotheek doen, die dan gelijk open is. Uit hun samenwerking zijn al allerlei plannetjes voor de bieb naar boven gekomen.

We gaan er mee aan de slag. Gianna en Jonna heel veel dank voor jullie werk en inspiratie!

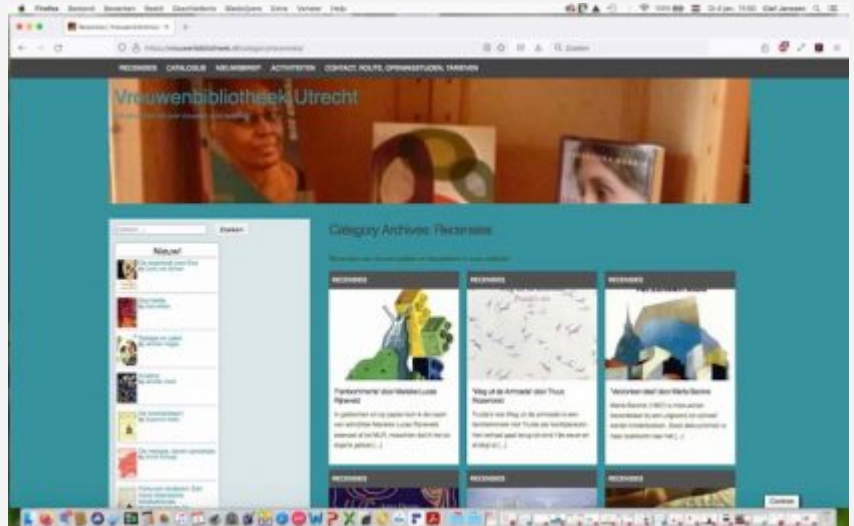
En Yvonne, jij hartelijk dank voor jouw maandelijkse uurtjes waarin je meer praktische orde brengt in de collectie op de Gansstraat!

*Een onderwerp voor het nieuwe jaar?

Met enige regelmaat komt het onderwerp 'de combinatie moederschap en kunstenaarschap' terug. Zo zijn afgelopen

maand *Sloop* van Anna Enquist en *Een geest in de keel* van Doireann Ní Ghríofa, verschenen, en vorige maand *Mary* van Anne Eekhout. Vlak voor kerstmis schreef Lieke Kézér (van *De verloren berg* en *De afwezigen*) in Trouw een artikel over het onderwerp aan de hand van wat de autobiografische debuutroman is van de Ierse dichteres Doireann Ní Ghríofa, Virginia Woolf lijkt niet de eerste te zijn die in *A room of one's own* de vraag opwierp of kunstenaarschap en moederschap samen kunnen gaan. Meerdere schrijfsters hebben zich er over uitgelaten en/of over geschreven. Bekende schrijfsters als Marie Darrieussecq, Rachel Cusk en Anne Enright publiceerden literaire memoirs over hun eerste jaar als moeder, in resp. *De baby*, *In het land van moeders* en *Dat vreemde moederland*. Dat het regelmatig de aandacht trekt blijkt ook uit het verschijnen van *The baby on the fire escape* in april. Daarin bestudeert de in Amsterdam wonende

schrijver, biografe en literatuurrecensente *Julie Phillips* het conflict tussen scheppen en zorgen in de carrières van beroemde schrijfsters als *Doris Lessing*, *Ursula Le Guinn*, *Audre Lord* en kunstenaar *Alice Neel*.

In *Een geest in de keel* worden de dagen van een jonge moeder na de geboorte van haar vierde kind gevuld met lange lijstjes vol taken. Terwijl ze worstelt met het zich herhalende dagelijkse bestaan, dringt zich een stem uit het verleden op: die van de 18e eeuwse dichteres *Eibhlín Dubh Ní Chonaill*. Het gedicht dat zij schreef na de moord op haar echtgenoot wordt beschouwd als een van de belangrijkste in de Ierse literatuur. In haar roman verweeft *Doireann Ní Ghríofa* de twee vrouwenlevens met elkaar: dat van een Ierse edelvrouw die al knielend een handvol bloed van het levenloze lichaam van haar man drinkt, en dat van een jonge vrouw die zich, tussen het stofzuigen en kolven door de ambitieuze taak stelt het gedicht van haar voorgangster te vertalen. Het gedicht wordt een houvast voor de afgepeigerde moeder. Gaandeweg transformeert de jonge schrijfster steeds meer in een detective die een historisch vrouwenleven probeert te reconstrueren. Het wordt een dialoog tussen twee vrouwen, intiem en universeel.

Anna Enquist vertelt in een interview over kunstenaar en moederschap: <https://www.trouw.nl/cultuur-media/anna-enquist-vraagt-zich-af-kun-je-kunstenaar-en-moeder-tegelijk-zijn~bc8ef15f/>

In haar nieuwe roman *Sloop* heeft componiste Alice Augustus, enig kind in een kil gezin, van het Koninklijk Symfonie Orkest de opdracht gekregen om een stuk voor groot orkest te schrijven ter gelegenheid van het aanstaande jubileum. Ze verkeert op het toppunt van haar kunnen en haar artistieke ambities drijven haar tot misschien wel een magnum opus. Ze wordt beschouwd als een belangrijk componiste, maar vrijwel niemand weet dat ze onder pseudoniem haar geld verdient met het schrijven van platvloerse reclameadvertenties. Wat ook niet helpt is het meezeulen van een moeilijke jeugd en een woelig liefdesverleden. En ondertussen tikt de tijd. Alice Augustus is bijna veertig en heeft een grote kinderwens.

Een beetje in dezelfde lijn: op Netflix is een verfilming te zien van *The lost daughter* (*De verborgen dochter*), een roman van *Elena Ferrante* uit 2006. De film is het regiedebuut van actrice *Maggie Gyllenhaal*. Toen zij een van de Napolitaanse romans van Elena Ferrante las, zo liet ze in interviews weten, dacht ze meteen: 'O mijn God, wat is deze vrouw verknipt.' Maar even later dacht ze weer: 'Wacht even. Wat ze schrijft is heel herkenbaar voor mij. Ben ik dan ook zo verknipt?' Per brief vraagt en krijgt Maggie Gyllenhaal toestemming van Elena Ferrante voor de verfilming van haar roman. Daarin is literatuurprofessor Leda Caruso op werkvakantie in een badplaats in de buurt van Napels. De 48-jarige Leda observeert graag andere mensen en met name de jonge Nina en haar dochttertje Elena trekken haar aandacht. De manier waarop Nina met Elena op het strand speelt en hoe Elena op haar beurt moedertje speelt met haar pop roepen herinneringen op bij Leda. Goede herinneringen zijn dit niet, want ze is, in haar eigen woorden, een 'ontaarde moeder'. Of een verknipte moeder?

Onlangs uitgebrachte titels

– *Ingrid Winterbach* is naast beeldend kunstenaar een van de meest bekroonde Zuid-Afrikaanse schrijvers. Ze was jarenlang als docent beeldende kunst en Afrikaanse en Nederlandse letterkunde werkzaam aan verschillende universiteiten. De laatste 20 jaar richt ze zich volledig op haar werk als kunstenaar en schrijfster. *Roerige tijden* is haar 3e roman in een Nederlandse vertaling. Een Zuid-Afrikaans zoöloge, maakt een crisis door. Onder invloed van een verkeerd medicijn scheldt ze haar vakgroepshoofd uit, keert ze zich af van vrienden en collega's en maakt zo abrupt een einde aan haar briljante academische carrière. In haar nieuwe baan moet ze door het land reizen voor besprekingen met zakenrelaties en zal ze dingen tegenkomen die haar op een heel ander spoor zetten. *Roerige tijden* geeft een beeld van moderne angsten in een tijd van wereldwijde crises toegespitst op de actuele toestand in Zuid-Afrika: de milieuproblematiek, ongelijkheid, neoliberalisme en kunstmatige

intelligentie.

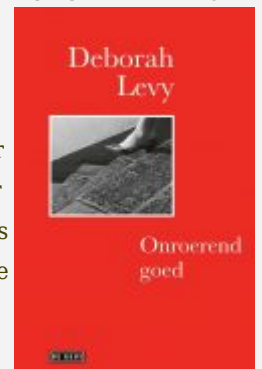
- Vier dochters heeft Marie-Josepha, van drie verschillende mannen. Antonia is de jongste en de enige die haar vader nooit gekend heeft. Het is haar verhaal dat de Vlaamse *Lara Taveirne* in **Pluto** vertelt. Taveirne roept de sfeer binnen dit gezin op in scènes die soms droogkomisch en vaak hartbrekend zijn. De vier zusjes voeden elkaar op want mama heeft het te druk met zichzelf, totdat ze haar dochters halsoverkop meesleept naar een dijkhuis dat van ellende aan elkaar hangt. Daar beleeft Antonia de ultieme kinderdroomzomer: plassen in het natte gras, vuurtjes met marshmallows en worst, badmintonnen onder de volle maan. De lezer weet dan al dat deze idylle van korte duur zal zijn. Een verdrietige prachtroman. (bron: VPRO-gids)

- De Zweedse *Lydia Sandgren* werkte 10 jaar aan haar sensationeel genoemde debuutroman **Verzamelde werken**. Martin Berg, eigenaar van een kleine, noodlijdende uitgeverij, belandt in een levenscrisis. Enkele jaren geleden verdween zijn vrouw Cecilia uit zijn leven en liet een enorme leegte achter. Nu hij op middelbare leeftijd terugkijkt op zijn leven, kan hij alleen zien wat had kunnen zijn. Hij vraagt zich af waaruit zijn *verzamelde werken* gedurende zijn leven bestaan: zijn hechte vriendschap met kunstenaar Gustav Becker, zijn hartstochtelijke liefde voor zijn nu vermiste vrouw, zijn twee kinderen en, niet in de laatste plaats, het onaffe manuscript dat hem en zijn jeugdromen lijkt te bespotten. In Göteborg wordt een overzichtstentoonstelling voorbereid van het werk van de gevierde schilder en familievriend Gustav Becker. Rakel, de rusteloze dochter van Martin, kijkt overal in de ogen van haar mysterieus verdwenen moeder, die op de aankondigingsaffiches prijkt

- de raadselachtige Cecilia, muze van de briljante kunstenaar.

- **Onroerend goed** is na *Dingen die ik niet wil weten* en *De prijs van het bestaan* het derde deel van de autobiografische trilogie van *Deborah Levy*. De Britse schrijfster is bijna zestig en haar tweede dochter gaat het huis bijna uit. Dan is ze alleen in haar bouwvallige huurflatje in Noord-Londen. Haar hele leven al fantaseert ze over een mooi huis met een fontein of een granaatappelboom. Terwijl haar leeftijdgenoten inmiddels villa's en zelfs tweede huizen bezitten, schaaft Deborah aan haar droomhuis in haar imaginaire portfolio met onroerend goed. The Guardian noemt dit laatste deel 'het hart van de trilogie', waarin het zoeken van een nieuw huis en wat dat voor haar betekent centraal staat, maar daarnaast het hele leven voorbij komt.

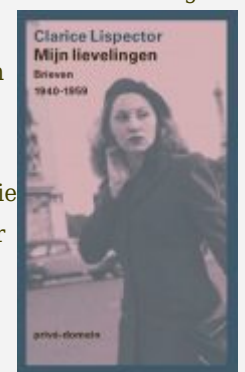
Voor een breder beeld van de trilogie en Deborah

Levy: <https://www.trouw.nl/cultuur-media/schrijver-op-zoek-naar-haar-droomhuis~bfb68025/>

- *Claire Vaye Watkins* groeide op in de woestijn van Nevada (V.S.). In haar autobiografische roman **Ik hou van je maar ik kies het duister** heeft verteller Claire na de geboorte van haar dochter een postnatale depressie. Ze vertrekt voor een lezing naar de woestijn van haar jeugd en laat haar man en baby thuis. De herleving van oude vriendschappen bevrijdt haar uit de ketenen van huwelijk, huishouden en moederschap. Diep in de Mojavewoestijn ontmoet ze spoken uit het verleden: haar eerste liefde wiens zelfdestructie haar nog altijd kwelt; haar vader, lid van de beroemdste sekte van Amerika - van Charles Manson; haar moeder, aan wie de herinneringen vervliegen. Ze kan niet terug in de tijd om dingen recht te zetten, maar welk pad leidt vooruit? Alleen, in de wildernis, begint ze zich eindelijk thuis te voelen. "De boeiendste stem uit West-Amerika sinds Annie Proulx - het is de vroege Joan Didion aan wie Watkins doet denken."

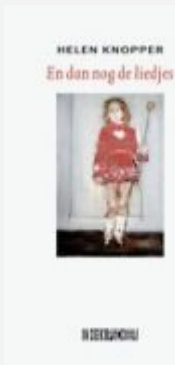
- **Mijn lievelingen** bevat brieven die de Braziliaanse schrijfster en journaliste *Clarice Lispector* tussen 1940 en 1957 schreef aan haar zussen Tania Kaufmann en Elisa Lispector. Ze doet verslag van haar indrukken van de meer dan dertig steden waar ze verblijft, en van haar ervaringen op het gebied van literatuur, muziek, film en theater. Ze beschrijft haar creatieve proces en haar zorgen over de publicatie en ontvangst van haar boeken. Daarnaast getuigen deze brieven van de liefde en tederheid tussen haar en haar zussen, waarbij de privé-besognes soms worden onderbroken door belangrijke historische gebeurtenissen. De brieven laten minder bekende kanten van Clarice' persoonlijkheid zien en vormen zo een interessante aanvulling op haar literaire werk. "Haar werk is typisch iets waar je van moet houden, maar als je ervan houdt ben je verliefd." - Maartje Wortel

- *Kristina Sabaliauskaitė* is kunsthistorica en een van de meest prominente hedendaagse Litouwse schrijvers. Van haar verscheen **Peters keizerin**, een historische roman over Marta Skowrońska, een straatarme Litouwse boerendochter, die werd uitgehuwelijkt aan een Zweedse dragonder, door een bende Russische soldaten werd verkracht, werd verkocht als seksslavin en terecht kwam bij het Russische Hof. Daar werd ze al spoedig ontdekt door tsaar Peter de Grote, met wie ze trouwde en twaalf kinderen kreeg, van wie er slechts twee volwassen zouden worden. Ze kon haar leven lang niet lezen, maar werd wel keizerin Catharina I van Rusland. *Kristina Sabaliauskaitė* laat Catharina zelf haar levensverhaal vertellen, vanaf haar sterfbed, met een onmogelijk huwelijk dat tegelijk een culturele kloof tussen Oost en West laat zien en haar levenslange eenzame strijd als vrouw.

- Kan er echte liefde bestaan die niet noodzakelijkerwijs uitloopt op seks? Dat is de vraag die *Natalie Koch* opwerpt in **Buiten is de wereld normaal**. Ella heeft het lichamelijke liefdesspel wel geprobeerd met mannen, maar zij vindt er niets aan en constateert dat ze misschien wel asexueel is, al heeft ze een hekel aan het woord. Voor Ella lag een wetenschappelijke carrière in het verschiet, maar ze heeft haar promotieonderzoek opgegeven en is gaan werken op de administratie van de universiteit. Daar ontmoet ze Rick, een fascinerende docent die het ideaalbeeld van de liefde onderzoekt bij de troubadours en katharen: een zuivere spirituele liefde. Het lijkt tot een echte verhouding te komen, maar juist dan vlucht Ella weg. Ze geeft ook haar baan op en wordt taxichauffeur. Vanuit de veilige cocon van haar wagen blijft ze de wegen van Rick volgen. 'Hoe noem je een liefde die bestaat zonder geliefde?'

- *Helen Knopper* is 86 jaar, publiceerde haar eerste verhaal in 1965. Er volgden romans, nog meer verhalen en poëzie, waarna het 20 jaar stil was, en sinds een paar jaar verschijnt er regelmatig weer iets, zoals nu **En dan nog de liedjes**. Liedjes van vroeger roepen herinneringen bij een vrouw van 86. In die herinneringen, die maar blijven komen, komt haar hele leven voorbij. Als meisje deed ze wat niemand durfde te doen. Werd zwanger op haar veertiende; het zou niet bij die ene keer blijven. Ze doet verslag van die wilde jaren, van haar jeugd, van haar vriendinnen en zelfs het huwelijksleven van haar ouders. Inmiddels is ze compleet afhankelijk geworden van anderen en neemt ze afscheid van alles wat haar dierbaar was. Het is mooi geweest. "...een geestdriftig protest tegen iedereen die ouderen wegzet als passief en hulpeloos."

Poëzie

- *Alicja Gescinska* heeft een roman en meerdere filosofische essays op haar naam staan. Nu is haar poëziedebuut verschenen, **Trojaanse gedachten**. Daarin buigt ze zich over de breekbaarheid van de menselijke persoon, de fragiliteit van het eigen ik. Alle gedichten gaan over de grensgebieden van de geest, waarin de mens op de dool is in zichzelf. Daarmee maakt de Pools-Belgische schrijfster een portret van de menselijke psyche die aan zichzelf ten onder gaat. De bundel is opgedeeld in zes cycli die alle cirkelen rond de vraag of wij heer en meester zijn over onze gedachten of dat onze gedachten ons kunnen maken en breken. De beeldende titel dekt die lading helemaal. Waar ons denken een geschenk kan lijken, kan het evengoed een vloek zijn, net als het Paard van Troje. Want in hoeverre zijn wij zelf verantwoordelijk voor dwanggedachten, psychoses, donkere herinneringen of kwellende angst?

Verhalen

- *Bolu Babalola* is een Britse schrijfster, geboren in Londen, met Nigeriaanse Yoruba ouders, uit een etnische groep uit West-Afrika. In **Liefde in kleur** herschrijft *Bolu Babalola* de mooiste liefdesverhalen uit de geschiedenis en mythologie. Ze giet ze in een modern jasje en focust op de magische vertellingen van West-Afrika, Griekse mythen en oude legenden uit Zuid-Azië en op verhalen uit landen die niet meer bestaan. Ze rekent ook af met oude patriarchale vertellingen en concentreert zich juist op verhalen van krachtige, zelfbewuste vrouwen. “In mijn boek staan de dromen en ambities van de vrouwen centraal. De liefde is zuiver en gebaseerd op gelijkwaardigheid. Liefde verrijkt de wereld waarin we leven.”

- **Vaders die rouwen** is de eerste verhalenbundel van de Belgische schrijfster en performer *Carmien Michels*. Het zijn zes lange verhalen die heel verschillend zijn van toon, van absurdistisch naar realistisch. Ze gaan over vaders; vaders die afzien, sommige vaders net iets meer dan andere. Ze schieten tekort, missen hun kinderen of hinken hun eigen vaders achterna. In de verhalen krijgen ze te maken met ziekte, stalking, foltering en klein, alledaags verdriet. Terwijl de vaders zich in bochten wringen, worden ze geobserveerd door hun dochters, partners, reisgezellen en honden.

Non-fictie

- In **Geen tijd verliezen** schetst *Jolande Withuis* het leven, de liefdes, vriendschappen en de lange, veelzijdige loopbaan

van een van Nederlands meest gerenommeerde beeldend kunstenaressen, *Jeanne Bieruma Oosting (1898-1994)*. De historica kon beschikken over correspondenties met kunstenaarsvrienden als Ida Gerhardt, Charlotte van Pallandt en Adriaan Roland Holst, en de intieme brieven van haar ouders. Achtendertig was Jeanne Bieruma Oosting toen ze zichzelf in 1936 op een Parijse expositie zelfbewust presenteerde als schilderes. Haar Zelfportret in werkkiel drukt triomf uit. Ze had een lange strijd moeten leveren voor ze zich op deze manier durfde uit te beelden. Werken was taboe volgens de conservatieve opvattingen van haar rijke Friese familie. Die strijd was niet voorbij toen Oosting zich eenmaal aan haar milieu had ontworsteld. Ook als kunstenaress kreeg ze te maken met de nodige seksevoordelen. Het schokkende grafische werk dat ze in de jaren dertig produceerde werd tegelijk geprezen als pionierswerk én bekritiseerd als ‘onvrouwelijk’.

- *Denis Mukwege* is een Congolees gynaecoloog en expert op het vlak van seksueel geweld in conflictgebieden. In 1999 richtte hij een ziekenhuis op voor behandeling van slachtoffers van groepsverkrachtingen en seksueel geweld. Hij is er sindsdien directeur en veroordeelt het geweld tegen vrouwen in het openbaar in niet mis te verstane termen. Verkrachting van vrouwen ingezet als oorlogstactiek moet stoppen. In **De kracht van vrouwen** beschrijft hij de worsteling en het lijden, maar ook de hoop en de veerkracht van vrouwen die met seksueel geweld geconfronteerd zijn. Hij behandelde duizenden vrouwen op het randje van de dood, en werd keer op keer verrast door hun herstel, groei en onvermoeibare veerkracht.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten:

Museumbezoek en/of andere activiteiten zijn (in ieder geval) t/m 14 januari niet mogelijk.

Daarom hieronder weer iets over de website van het literatuurmuseum.

Er is een schrijversgalerij met portretten van Nederlandse schrijvers, veelal gemaakt door min of meer bekende kunstenaars. Bij elk portret wordt iets verteld over de schrijver en over het portret. In de volgende willekeurige selectie een aantal portretten van niet meer levende vrouwelijke schrijvers. De portretten zijn niet allemaal door vrouwen gemaakt.

00000

00000

Maria Dermoût (1888 - 1962)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/maria-dermout/maria-dermout>

Belle van Zuylen (1740 - 1805)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/belle-van-zuylen/belle-van-zuylen>

Sonja Prins (1912 - 2009)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/sonja-prins/sonja-prins>

Marie-Sophie Nathusius (1906 -2002)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/marie-sophie-nathusius/marie-sophie-nathusius>

Miep Diekmann (1925 - 2017)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/miep-diekmann/miep-diekmann>

Fritzi Harmsen van Beek (1927 -2009)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/f-harmsen-van-beek/f-harmsen-van-beek>

Vasalis (1909 - 1998)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/m-vasalis/m-vasalis>

Ina Boudier-Bakker (1875 - 1966)

<https://literatuurmuseum.nl/schrijversgalerij/schrijvers/ina-boudier-bakker/ina-boudier-bakker>

En een enkel item voor als na 14 januari een en ander weer door kan gaan:

- Op 18 januari brengt **Anneke van Giersbergen** in TivoliVredenburg een *ode aan Kate Bush*. Als tiener ontdekte ze de muziek van Kate Bush en had ze het album *Hounds of Love* grijsgedraaid. De bewondering voor de eigenzinnige Kate Bush is gebleven; al lijkt *Anneke van Giersbergen* - in tegenstelling tot haar idool - voor het podium geboren. Uit respect voor de authenticiteit van Bush heeft de Nederlandse zangeres voor dit vierde theatertournee een eigen creatieve en persoonlijke draai aan de songs gegeven, maar voor iedere Kate Bush-fan is dit een unieke gelegenheid om haar oeuvre live te horen. (TivoliVredenburg heeft nu een online programma, maar hoe dat er na de 14e uit zal zien is nog niet bekend)

Bibliotheeknieuws:

- In januari zal de bibliotheek gewoon open zijn op de aangegeven tijden. Iedereen die wil komen rondkijken en/of boeken lenen en terugbrengen is van harte welkom.
- De *Leesgroep voor jonge vrouwen*, waarover ik in de vorige nieuwsbrief schreef, gaat deze maand beginnen. Er zijn inmiddels genoeg aanmeldingen. Als je tussen de 20 en 30 bent, en ook belangstelling hebt om mee te doen, stuur dan een mailtje naar info@vrouwenbibliotheek.nl.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

De letterkast van Edith Brouwer, *Het eigenlijke* van Iris Hanika, *Daar op het plein is niemand* van Dolores Prato, *Fortuna's kinderen* van Annejet van der Zijl, *Onroerend goed* van Deborah Levy, *De meisjes* van Annet Schaap, *Roerige tijden* van Ingrid Winterbach

Christine Quispel heeft uit haar eigen collectie een mooie stapel boeken over vrouwenspiritualiteit gedoneerd. Er zitten een aantal klassiekers bij: *The great mother* van Erich Neumann (in een erg mooie uitgave), over de geschiedenis van moedergodinnen; *Diving deep en surfacing*, *Women writers on spiritual quest* van Carol Christ; *The Feminine Face of God* van Sherry Ruth Anderson, en *De zwarte Madonna van oer- tot eindtijd* van Annine van der Meer.

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2021/12/02/verzonken-stad-door-marta-barone/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2021/12/08/weg-uit-de-armoede-door-truus-rozemonde/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2021/12/16/fantoommerrie-door-marieke-lucas-rijneveld/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2021/12/19/de-letterkast-door-edit-brouwer/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2021/12/22/de-verdwenene-door-lot-vekemans/>

De leenbijdrage voor 2022 is opnieuw vastgesteld op € 26,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn.

Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken.

We hebben een **nieuw banknummer NL18 RABO 0366 0430 05** ten name van *Stichting Es Scent ovv naam*

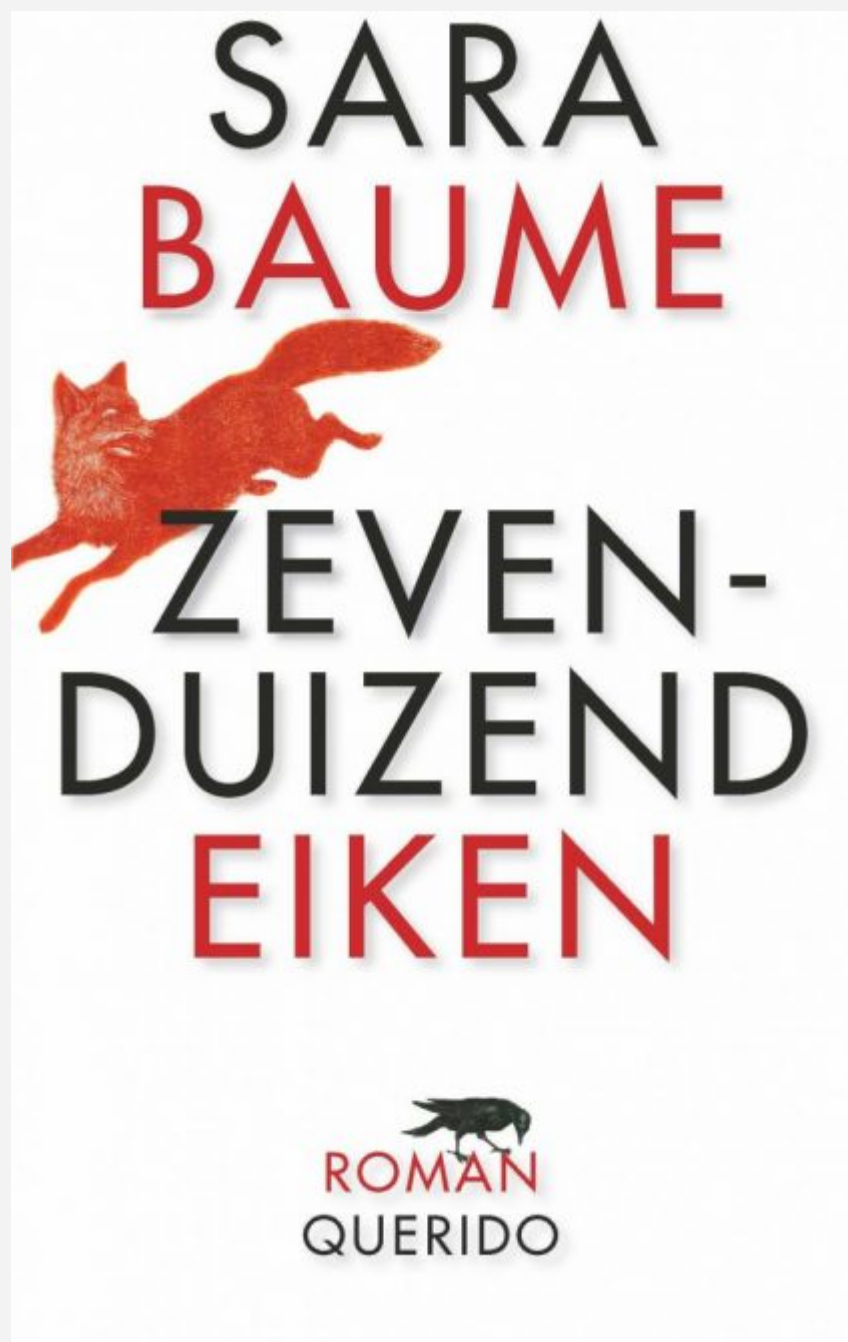
en *'leenbijdrage 2022'*. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden en veel recensies, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Marjolein Datema

Utrecht, 3 januari 2022

'Zevenduizend Eiken' door Sara Baume

Sara Baume (1984) groeide op in Cork, ging naar de kunstacademie en studeerde 'creative writing'. In haar korte schrijfcarrière is ze al zesmaal bekroond. Haar debuutroman *Stommelen stampen slaan* stond op de shortlist van de Costa First Novel Award. *Zevenduizend eiken*, haar tweede roman, is ook zeer goed ontvangen.

Zevenduizend eiken is een roman over Frankie een jonge kunstenares, wie het leven in de grote stad angst aanjaagt. Zij trekt zich terug in een vervallen bungalow van haar overleden Oma. Haar kleine wereld valt stukje bij beetje uit elkaar, door gebrek aan zelfvertrouwen, vermoeidheid en zinloosheid. Het lijkt daarom passend dat de dieren erin ook doodgaan. Ze besluit om een foto te maken van een dood roodborstje. Misschien de eerste van een serie over hoe langzaam alles

doodgaat.

Frankie blikt zo nu en dan terug naar haar kindertijd, haar overgevoeligheid en schrikreacties, de talloze gedachten spoken in haar hoofd. Het begon met angst voor drie schakelaars, bang dat ze er een vergeten was om uit te doen. Daarna bij het kijken van een film *“Encounters at the End of the World”*, een documentaire van Werner Herzog over de Zuidpool waarbij de camera inzoomt op een pinguïn, schrok zij van een opmerking. Een ornitoloog vertelt dat het dikwijls voorkomt dat een enkel lid van de kolonie krankzinnig wordt en zich dan afscheidt van de groep. Frankie vraagt zich af of haar depressieve buien veroorzaakt zijn door de krankzinnige pinguïn. Haar conclusie is dat de wereld niet eerlijk in elkaar zit.

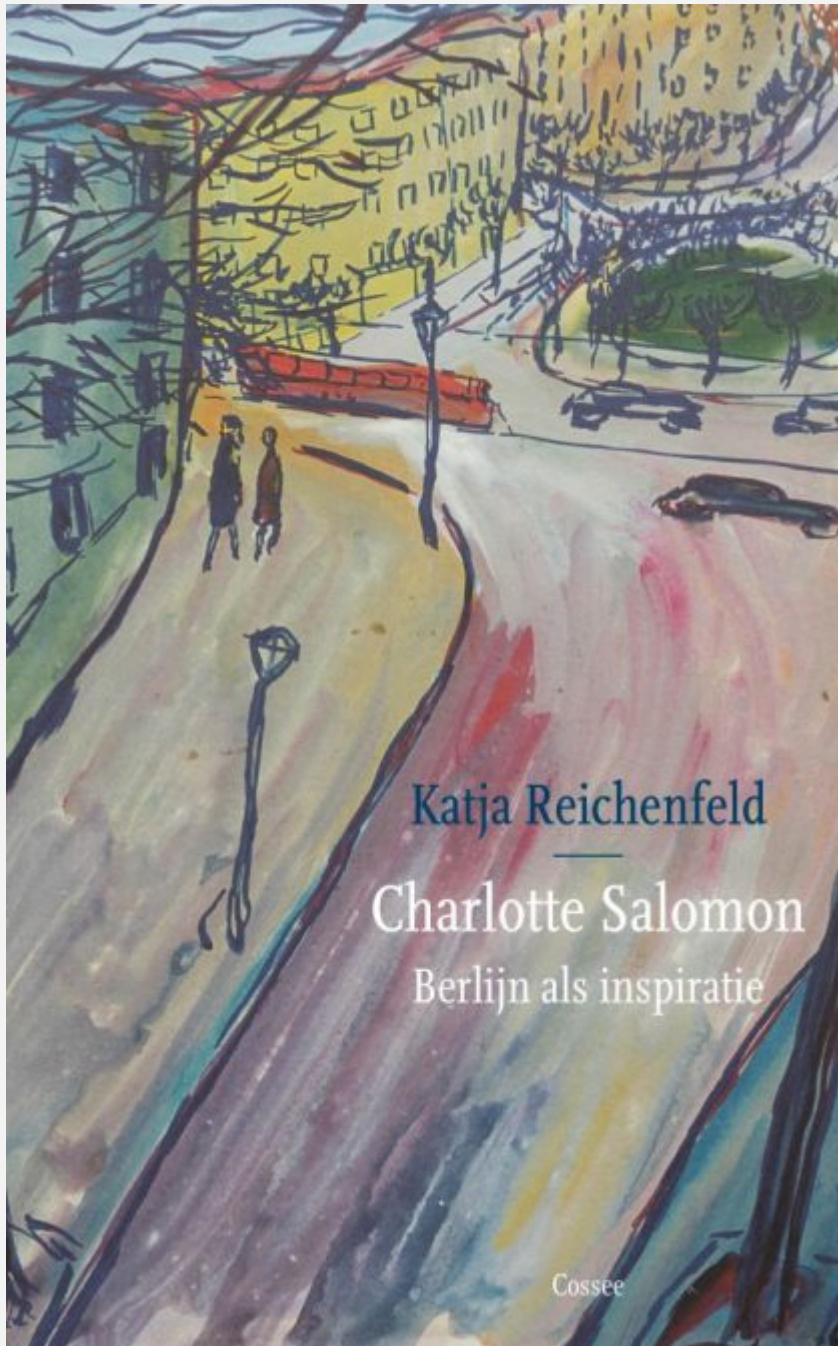
Frankie en Jane vonden hun oma geweldig en iedere jaar maakten zij uitstapjes en de zusjes verheugden zich daar altijd op. Ontroerend hoe zij de voorwerpen van haar overleden Oma koestert en zich neerlegt op het dikke groene tapijt. Zij mist haar Oma en verwacht nog elk moment dat zij binnenkomt, zij is bang om haar geest te vestoren. Toen zij studente aan de kunstacademie was en soms verdwaald was, wist zij niet meer wie ze was. Vanaf haar kindertijd had Frankie al een soort wijsje in haar hoofd die ze in ongemakkelijke situaties inzette: *“ik wil naar huis, ik wil naar huis”*. Zij dreunt een kunstwerk op om zichzelf in de op hol geslagen gedachten een schuilplaats te geven. Dat wekte mijn belangstelling en ik ontdekte kunst op een andere manier zoals: kunst is iets wat nog niet eerder gemaakt is, zelf betekenis creëren, alles wat niet te verklaren valt is kunst. Haar dagen vult Frankie met pogingen tot lezen, radio luisteren en televisie kijken. Ze ziet een programma, waarin het een soort hype is geworden dat mensen, ook beroemde mensen, zelfs een miljardair vertellen over hun depressies. Het lijkt eerder regel om over psychische problemen in het openbaar te praten dan uitzondering. Het slot van het verhaal is boeiend. Frankie ziet een weerspiegeling van een wit gezicht in het raam, verliest de realiteit, schrikt en gaat er als een haas vandoor. Ze fotografeert de dieren in de natuur om de cyclus van leven en dood, om te begrijpen hoe zij verder kan met haar leven.

Sara Baume beschrijft indringend een jonge vrouw met menselijke dwangneuroses, paniekaanvallen, angststoornissen en paranoïde waanbeelden. Zij voelt zich te kort schieten naar anderen toe, zij liegt tegen haar moeder, en wil dat afleren. Zij gedraagt zich vaak asociaal en stug, heeft aandacht voor leven in een rauwe vorm. In *Zevenduizend eiken* wordt verwezen naar een aantal beeldende kunstwerken van allerlei verschillende kunstenaars uit verschillende tijdperken. De gegevens zijn de interpretatie van Frankie.

Uitgeverij	Querido, 2018
Pagina's	288
Vertaald	uit het Engels door Lette de Vos (<i>A line made by walking</i>)
ISBN	978 9021 404 844

Recensie door Anneke Balk, april 2018

‘Charlotte Salomon. Berlijn als inspiratie’ door Katja Reichenfeld

Kunsthistorica Katja Reichenfeld heeft op een luisterrijke en bewogen manier met hart en ziel het beeldverhaal van Charlotte Salomon onderzocht, aan de hand van 781 gouaches (= dekkende waterverf) die ze in 1977 voor het eerst te zien kreeg.

Honderden vragen moet ze zichzelf gesteld hebben..... en waarschijnlijk, of hopelijk doen vele toeschouwers dat ook, die het werk nu op de expositie in Amsterdam kunnen zien. (t/m 25 maart 2018 in het Joods Historisch Museum)

Het verhaal gaat merendeels over gruwelijke gebeurtenissen. Het is door Charlotte verbeeldt in schilderijen met tekst. Aangrijpend omdat je de afloop weet.

Katja Reichenfeld heeft zich verdiept in de beelden, de kleuren, de muziek, de liederen en de familie. Bijvoorbeeld of Charlotte bij muziektheaters of tentoonstellingen aanwezig is geweest, of Charlotte een trouwe bezoeker van de bibliotheek was, want de studenten van de academie, waar Charlotte ook toe behoorde, hadden vanaf midden jaren dertig geen toegang meer tot moderne schilderkunst, omdat de werken uit de museumcollecties waren verwijderd.

Bladzijde 35 : *“Misschien heeft ze in kunstboeken afbeeldingen gevonden van het werk van Matisse en Duitse expressionisten, de stroming waarmee haar werk de meeste verwantschap toont.”*

Maar vaak blijft het gissen over hoe Charlotte de wereld heeft gezien en beleefd.

Het analyseren moet overgaan naar het waarnemen, het werkelijke kijken in hoe Charlotte's gedachten en geheugen moeten zijn geweest en in hoe ze dat in de snelle bewegingen van haar penseel verwoordde, in kleur en monologen in woord en beeld.

Cultuurhistorica Christine Fischer Defoy, die zich intensief bezig houdt met de vervolging en het verzet in Duitslands naziperiode, voerde uitgebreide gesprekken met Paula, de stiefmoeder van Charlotte. Helaas was ze niet goed op de hoogte van het ontvankelijke innerlijke leven van haar stiefdochter.

Haar hele leven schilderde Charlotte uit, in een hele korte tijd in dit werk: *Leven? of Theater?* Ze heeft het opgezet als muziektheaterstuk met voorspel, proloog, hoofddeel, epiloog. Met vaak ironische, uitbundige en wanhopige teksten en hele

citaten van Goethe, Rilke en over wat haar geliefde Alfred Wolfsohn eens uitgesproken had.

De taal beschrijft, verontschuldigt, doet denken en bespoedigt, geeft het innerlijk weer. Ook met humor door de bijzonder scherpe heldere kijk op het leven en op de mensen om haar heen. Taal die zo menselijk maakt tezamen met de kleuren en vormen van de schilderijen is het voor mij als toeschouwer heel aangrijpend.

In het midden van het boek staan 23 kleurenafbeeldingen uit de *serie Leven? of Theater?* en 9 zwart-wit foto's van haar familie. Hiermee wordt het boek duidelijk. Achterin staan de belangrijke boeken die eerder over Charlotte Salomon verschenen zijn.

Ook is het fijn om het 6,5 centimeter dikke boek, full colour: *Charlotte Salomon Leven? of Theater?* (uitgeverij Cossee) erbij te nemen.

Charlotte Salomon (1917-1943) groeide op in Berlijn in een gespleten wereld. Haar vader was arts. Haar moeder pleegde zelfmoord. Er wordt aan Charlotte verteld dat haar moeder aan de griep is overleden.

Charlotte was een intelligent, begaafd Joods-Duitse schilderes. Ze heeft meer dan 1300 gouaches geschilderd al neuriënd en zingend in 1941 en 1942. Een uniek en volledig op zichzelf staand kunstwerk. Ze begon met dit grote levenswerk in het veilig-lijkende Frankrijk. Na de Kristallnacht in 1939 vluchtte ze naar haar grootouders in Villefranche, Zuid Frankrijk. De oorlog breekt uit en ook Charlotte's grootmoeder maakt een einde aan haar leven.

"Lieve God, laat me alsjeblieft niet krankzinnig worden." is een van de teksten bij het schilderen."

In het zuidoostelijke deel van Frankrijk zetelt gedurende 1940-1944 het Vichyregime, in de stad Vichy. Dit regime werd berucht vanwege zijn collaboratie met de Duitse nazi's en de Italiaanse fascistten. De autoriteiten van Vichy hebben het antisemitisme mogelijk gemaakt en deportatie van Joden toegestaan.

In februari 1943 overlijdt haar grootvader Grunwald.

Charlotte trouwt op 17 juni 1943 met Alexander Nagler. Daarmee komen ze uit voor hun Joodse identiteit.

Op 24 september worden ze opgepakt door de Gestapo.

Op 10 oktober 1943 werd Charlotte in Auschwitz vermoord. Nagler overleed op 1 januari 1944 aan uitputting als gevolg van dwangarbeid.

Charlotte was 26 jaar en 4 maanden zwanger. . . .

Uitgeverij	Cossee, 2017
Pagina's	160
ISBN	978 9059 367 562

Recensie door Lia Martinali, december 2017

'De Consequenties' door Niña Weijers

De Consequenties is de titel van de in 2014 verschenen debuutroman van Niña Weijers. Het succes was onmiddellijk! Een volkomen terecht succes.

Niña Weijers heeft een vernieuwend en tegelijk klassiek boek geschreven. Vernieuwend door de vorm, de stijl en het taalgebruik, klassiek vanwege het thema *Jonge vrouw op zoek naar haar bestaansrecht* en de uitwerking daarvan. De roman leest als een thriller: het verhaal boeit, de lezer wil weten wat er precies aan de hand is en vooral hoe het afloopt. Weijers voert regelmatig de spanning op door middel van verrassende wendingen, soms via een cliffhanger. Bij Niña Weijers geen literaire quatsch, geen gewauwel, maar alleen onzin als het functioneel is. De sfeer van *De Consequenties* is fris, eigentijds en niet oppervlakkig.

Niña Weijers zelf schreef in haar roman dat *“het navertellen van een boek in de verste verte niet de sfeer van dat boek kan oproepen”*. Daarin heeft ze volkomen gelijk.

Een poging.

Hoofdpersonage Minnie Panis is een onbevungen jonge kunstenaar van dertig jaar. Het succes in haar leven wordt haar in de schoot geworpen, hetgeen ze zonder moeite accepteert. Haar afstudeerproject van de kunstacademie *Bestaat Minnie Panis?* wordt bij de eerste openingsdag van de tentoonstelling opgemerkt door een agent/kunstmakelaar en drie jaar later is Minnie bekend in de nationale en internationale kunstwereld. De agent verandert de titel in het betere verkoopbare *Wie is Minnie Panis?* Wel een groot verschil: bestaansrecht gaat over ‘mag ik er zijn?’ en gaat veel verder dan ‘wie je bent’ dat gaat over identiteit die je hebt of zou willen aannemen. Het project is opgebouwd uit foto’s van haar persoonlijke afval dat ze ruim een jaar lang dag in dag uit fotografeerde.

Minnie Panis *als persoon* is uitermate onzeker over haar reden van bestaan. Ze zoekt die in haar kunstenaarschap, maar vooral in haar kunst. Haar tweede project, *Nothing personal*, levert haar de Prix de Rome op. Het project toont in foto's, video's en filmpjes, de leegte, de kaalheid van haar eigen bestaan in combinatie met beelden van desolate wereldgebeurtenissen. Haar persoonlijke leegte creëerde ze in haar dagelijkse realiteit na het einde van een relatie, toen ze al haar bezittingen stuk voor stuk verkocht, tot aan haar paspoort toe. Haar reputatie als kunstenares is daarmee blijvend gevestigd. Na dit tweede project zit ze sinds vier jaar in een 'bezinningsperiode'. De agent neemt haar de financiële en administratieve rompslomp uit handen en ze hoeft alleen te verschijnen op bijeenkomsten, interviews en festiviteiten waar een beroemd kunstenaar wordt verondersteld te zijn om PR redenen.

Minnie is bezig via kunst de scheidslijn tussen het persoonlijke en haar kunstenaarschap te onderzoeken. Haar uitspraken betreffen overtuigingen over kunst. Ze denkt voortdurend na over kunst en kunstenaars, gebruikt hedendaagse filosofische beweringen, die ze lijkt aan te hangen, maar vervolgens weerlegt. Ze is er wel, ze bestaat misschien, maar waar en hoe is haar niet duidelijk. Ze citeert schrijvers, fotografen, acteurs en filmregisseurs. Meer dan vijftig namen, vijftig levens, vijftig opvattingen over allerlei aspecten van kunst. Minnie observeert, vertelt, oordeelt nooit. Leven en dood, kunst en het alledaagse hebben dunne scheidslijnen en enige zekerheid valt er voor haar niet uit te putten. Ze is geobsedeerd door de samenhang en het samengaan tot het uiterste van de persoon van de kunstenaar en het kunstwerk. *'De waarheid was dat Minnie niet zozeer samenviel met haar kunstenaarschap als wel met haar kunst: met de dingen die ze maakte, de dingen die kwamen te bestaan als kunst omdat ze anders geen bestaansrecht zouden hebben'*.

Kunstenaars die zichzelf als uitgangspunt van hun kunst zien, die zichzelf tot kunst hebben verheven of die van hun dagelijkse leven projecten of performances maken, hebben haar grote interesse. *Marina Abramovic*, is zo'n kunstenares, die bij sommige kunstprojecten op het randje van de dood balanceert. Ook kunstenaar *Bas Jan Ader* is een van de voorbeelden. Hij maakte conceptuele kunst en verdronk bij zijn laatste performance in 1975 op 33-jarige leeftijd in de Atlantische oceaan, waar hij in een piepklein zeilbootje de oversteek van de VS naar Europa probeerde te maken. Zijn lichaam is nooit gevonden, zijn zeilbootje wel. Niña Weijers vertelt zijn verhaal in een apart hoofdstuk in een ander lettertype in *De Consequenties*; een opmerkelijke vormkeuze. De titel van de roman is hier op zijn scherpst: *Bas Jan Ader nam de consequenties van het denken over zijn kunstenaarschap en vond de dood. 'Niet zelden had ze, bij het zien van haar eigen werk in een galerie of het in ontvangstnemen van een prijs, de sensatie zich over zichzelf heen te buigen als een lijkschouwer over zijn eigen lijk: de witte ruis van oorzaken gereduceerd tot gevolgen die niet minder banaal waren dan een botbreuk hier of een blauwe plek daar. Kunst als dood, maar ja, wie kwam daar nog mee aanzetten?'*

Minnie Panis dus.

Minnie is onbevungen in haar relaties met mannen. Ze verlaat de een en neukt af en toe met een volgende, een beroemde fotograaf, die haar twee keer 'naait'. Haar onbevungenheid geeft haar de kracht om terug te slaan (zonder te slaan) en er haar voordeel mee te doen. Het wordt haar derde project: *Freedom*. Haar leven neemt echter een andere wending en ze overschrijdt de scheidslijn, die ze eerder onderzocht.

Vanuit het perspectief van haar moeder lezen we over de achtergrond van Minnie. Ze weet niet wie haar vader is en heeft een slechte relatie met haar moeder: *'Dat twee mensen die zo van elkaar verschillen toch bloedverwanten waren had haar al verbaasd toen ze nog maar een klein meisje was...zich afvragend of je ook per ongeluk in iemands buik terecht kon komen.'*

Ze was een te vroeg geboren baby die niet op prikkels reageerde en enkele maanden in de kinderkliniek van een kinderarts doorbracht waar voornamelijk huilbaby's, verdrietig door een bombardement aan prikkels, werden behandeld. Minnie leed aan het tegenovergestelde, ze kreeg prikkels toegediend. Op haar zevende jaar werd ze door haar moeder opnieuw naar die kliniek gebracht omdat ze 'vreemd' gedrag vertoonde. De kinderarts, die zich ontwikkeld heeft tot alternatieve genezer en gefascineerd is door de mayacultuur, ontmoet ze voor een derde keer in 2012 (het jaar van het einde van de Maya-kalender), in een scène waarnaar in de fascinerende eerste zin van het boek wordt verwezen. Die zin gaat bijgeschreven worden in de annalen van opmerkelijke eerste zinnen: *'Op de dag dat Minnie Panis voor de derde keer uit haar leven verdween stond de zon laag en de maan hoog aan de hemel.'* De haar in deze zin is Minnie Panis zelf.

Bovenal is dit boek een feest voor wie van taal houdt. En vol kostelijke voorbeelden voor wie schrijft. Weijers gebruikt frisse en goed gevonden stijlfiguren:

Metaforen: *“Toen ze de gordijnen opende gutste het zonlicht ongecensureerd naar binnen, stralen van Bijbelse kwaliteit, grootse schijnwerpers die vanuit de hemel op haar neerdaalden.”*

Vergelijkingen: *‘Het was alsof ze haar hele leven in een grote kuil had gegooid die ze nu alleen nog hoefde dicht te maken en aan te harken.’* Nergens zijn haar beeldspraken gewild of bedacht, maar overal out-of-the-box en soepeltjes.

Opmerkelijke persoonsbeschrijvingen: *‘...bij een barvrouw, met rood gestifte lippen en een décolleté waar een schoolklas in zou kunnen verdwijnen.’* Bijzondere statements: *‘Ons leven lang zoeken we naar echtheid,....maar we vergeten graag dat zelfs de grond onder onze voeten een constructie is.’*

Ze gebruikt technieken die in schrijfcursussen verboden worden, zoals *namesdropping*; in dit boek doet ze dat (meer dan) vijftig keer. Hier is die techniek inspirerend en boeiend.

Dit boek is een orgie van verrassingen.

Niña Weijers (1987) studeerde literatuurwetenschap in Amsterdam en Dublin. Ze schreef korte verhalen en essays voor diverse tijdschriften en in 2010 won zij de schrijfwedstrijd *Write Now!* Van 2009-2014 werkte ze als programmamaker bij Academisch-cultureel centrum SPUI25 te Amsterdam.

Ze schrijft voor *De Groene Amsterdammer* (recensies en een online-column), is redacteur bij *De Gids* en maakt samen met Simone van Saarloos de talkshow Weijers & Van Saarloos.

De consequenties werd genomineerd voor de Bronzen Uil en won de Anton Wachterprijs 2014. Het staat op de shortlist van de Libris Literatuurprijs en de Gouden Boekenuil. De vertaalrechten zijn verkocht aan Frankrijk en Duitsland. Er staan veel leuke artikelen, recensies en andere activiteiten op de site van de auteur. <http://ninaweijers.nl/Bio-1>

Uitgeverij Atlas Contact, 2014

bladzijden 288

ISBN 978 9025 442 927

Recensie door Hannah Kuipers, april 2015